

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

PAPI JUBILEUMOK

75 ÉVES PAPI JUBILEUM

Leskó József június 27-én ünnepelte az egri székesegyházban 75 éves papi jubileumát. A 99 éves ny. főegyházmegyei könyvtáros jelenlétében Brezanóczy Pál érsek 40 pappal koncelebrált ünnepi misét. Magas korára való tekintettel az ünnepelt a mise végén csak áldást adott. Egyébként ma is szellemileg friss és kiváló emlékező tehetségével sokat segít a tudományos kutatóknak.

VASMISE

Dr. Lepold Antal apostoli protonotárius, a Pázmáneum rektora, szűk baráti körben ünnepelte június 29-én pappászentelésének 65. évfordulóját. A Pázmány Intézet házikápolnájában, háttérben a Magyarok Nagyasszonyának és az Árpádház szentjeinek falfestményével mutatta be a magas korba jutott jubiláns azt a szent áldozatot, amelyet először 1904 június 29-én Majorosy János kalocsai segédpüspökkel és az egyidejűleg szentelt neomystákkal együtt celebrált Kalocsán az érseki palota kápolnájában.

A jelenlevők figyelembe vételével három nyelven szólt az ének. Az imádság, a szentírási szakaszok, a homília is felváltva hangzottak el latin, magyar és német nyelven. Tükrözik az új idők új stílusát.

A homília az Apostolfejedelmek ünnepének evangéliumi szakaszából kiindulva emlékeztette az ünnepeltet életének állomásaira: „Tu es Petrus” — hangzott az Úr Jézus szava XIII. Leótól kezdve hét pápa uralkodása során VI. Pálig mindazok felé, akik Simon, Jónás fia kiválasztása óta, mint az ő utódai, az Egyház sziklaalapját képezik.

Ezt a sziklára épített Egyházat szolgálta hűségesen Lepold Antal ott és azok között, ahová és akik közé az Úristen őt állította: mint központista kispap, mint kalocsai aulikus, mint primási irodaigazgató, aki Csernoch János bíborost a XV. Benedek pápát megválasztó konklávéra Rómába kísérte, mint az esztergomi királyi palota feltárója és végül mint a bécsi Pázmáneum rektora.

Vasmiséjének végén maga a közel 90 éves jubiláns vette át a szót: „Hosszú életem folyamán soha nem bántam meg, hogy pap lettem . . .” mondotta. Ezt a boldog öntudatot kívánta volt növendékeinek és paptársainak is. Megköszönte az Úristennek vele szemben tanúsított jószágát.

A templomi részt követően szerény fogadás keretében köszöntötték a jubilánst a bécsi magyar egyházközség elnöke, a bécsi magyar klérus, a rektor volt növendékeinek, majd szülőföldjéről, a bácskai Szentfülöp községből messze tájakra szétszóródott legszűkebb értelemben vett honfitársainak egy-egy képviselője.

Mi pedig valamennyien, akik kiegyensúlyozott egyéniségét, szilárd hitét, emberi jószágát és bölcsességét megismertük, őszinte szívvel fejezzük ki magunk kívánságát: Ad multos annos!

A Pázmáneum igazgatója január 22.-én töltötte be 90. életévét.

Dr. Gianone Egon

GYÉMÁNTMISÉK

Klivényi Lajos c. prépost június 29-én mutatta be gyémántmiséjét Kevermesen. A koncelebrációs mise szónoka Dr. Udvardy József püspök, csanádi apostoli kormányzó volt. Beszédében méltatta a gyémántmise nagy kegyelmeit a pap életében, majd kiemelte a jubiláns Battonyán szerzett érdemeit, ahol egy templomújtás. fűződik nevéhez.

A jubiláns az egyházmegye egyik legmarkánsabb papja. Egyetlen aktív gyémántmise az országban. Kitűnő egészségnek örvend, tele újabb és újabb ötletekkel temploma, plébániája szépítésére, hivei lelkipozására. Jelenleg a kiskalusi kevermesi plébánián dolgozik az öregkor kedves békéjével és bölcsességével lelkesen és lendületesen. Töretlen jókedve külön kegyelem. A misét sátoros lakoma, agapé követte az udvaron, ahol közel 50 paptestvér körül sürgölődött a vendéglátó jubiláns.

Lesz János ny. esperesplébános Balatonfüreden mutatta be gyémántmiséjét, ahol hosszú évek óta él nyugalomban. Kézvezetője Sallai László c. prépost, akali plébános, szónoka pedig Börzsey János balatonfüredi esperesplébános volt. A gyémántmisét megünnepelték a csurgói Szentlélek plébánia templomban is, ahol a jubiláns 30 évig volt lelkipásztor.

Pfeiffer Miklós dr. pápai prelátus, a Svájci Magyar Katolikus Misszió igazgatója, a magyar papok szeretett Miklós bácsija Szent István ünnepén mutatta be gyémántmiséjét a svájci Fribourgbán. 1909 aug. 12-én szentelték pappá. Teológiai tanulmányait Fribourgbán végezte. Itt szerzett hittudományi és filozófiai doktorátust. De bekebelezett doktora a budapesti Pázmány Péter Tudomány Egyetem hittudományi karának is.

1913-ban a nyitrai egyházmegyéből a kassaiba lép át. Először püspöki leléltárosként működik. 1914-ben teológiai tanár lesz. 1916-ban már mesterkanonok. Buzgón kiveszi részét a pasztorációból. A katolikus Akció egyházmegyei igazgatója. 1940-ben pápai prelátus és 1943-ban nagyprépost.

A második világháború utáni zavaros időben az általa igen szeretett Svájcban köt ki, ahol először Fribourg közelében intézeti lelkészként működik. Később a Szentszék a Svájci Magyar Katolikus Misszió igazgatójává nevezi ki.

A gyémántmiséjét jubiláló Miklós bácsit sok szeretettel köszöntve azt kérjük a jó Istentől, hogy a mostani szellemi és testi frissességben tettéréjét és bölcsességét még sokáig kamatoztassa Egyháza és hazája javára!

Zeleny Menyhért kassai egyházmegyes áldozópap, a papnevelő-intézet volt spirituálisa, június 23-án,

Szilárd Károly egri megyéspap június 21-én mutatta be gyémántmiséjét a székesfehérvári Papi Otthon kápolnájában.

ARANYMISÉK

Buday László Olivér június 15-én mondotta aranymiséjét Máriapócon,

Karácsonyi Aladár ferences teológiai tanár június 29-én a budai ferences templomban. Kézvezetője és szónoka Szabó Imre püspök esztergomi apostoli kormányzó volt.

Nagy Péter tb. esperes ny. mocsai plébános a győri nádorvárosi plébánia-templomban mutatta be aranymiséjét. Kacziba József püspök, apostoli kormányzó meglehangú levélben köszöntötte.

Horváth Konstantin Gyula dr. volt hittudományi főiskolai igazgató, egyetemi m. tanár, október 5-én mondotta aranymiséjét Veszprémben. VI. Pál pápa apostoli áldását küldte.

Pintér Pál ny. esperesplébános a jászberényi főtemplomban június 29-én,

Timár Máté a budapesti Jézus Szíve templomban június 22-én mutatta be aranymiséjét.

KINEVEZÉS

A nagyszombati (Trnava) egyházmegye kormányzójává Gábris Gyula prépostot, vágújhelyi plébánost, nevezte ki a Szentszéktől nyert különleges felhatalmazása alapján Poboszny Róbert püspök, rozsnói apostoli kormányzó. A nemrégien elhunyt Lazik Ambrus püspök végrendeletében fejezte ki óhaját, hogy halála után Gábris Gyulát bizzák meg az egyházmegye vezetésével.

A SZENTATYA UGANDÁBAN

(Egy magyar nővér élményei)

Magam is gondoltam arra, hogy küldjek kis beszámolót a Szentatya látogatásáról. De nem éreztem magam erre hivatottnak. Most, hogy tetszik ezt kérni, elmesélem, hogy magyar testvéreimmel megosszam azt a sok szépet, amit láttunk és hallottunk.

Mikor Uganda népe megtudta, hogy jön a Szentatya Afrikába, óriási lelkesedés támadt. Katolikusok, protestánsok, mohamedánok, pogányok összefogtak és azon versenyeztek, ki tesz többet érte. Dr. Obote államelnök épült azon, hogy a nép mennyire szereti és tiszteli a Pápát. Nem akadt senki, aki valami szolgálatot visszautasított volna, sokan önként, ingyen vállaltak mun-

kát és éjjel-nappal dolgoztak. Maga a Szentatya is úgy nyilatkozott, hogy az eddig meglátogatott földrészek között a legtöbb vigasztalást Ugandában találta.

Új, 11 km-es hosszú utat építettek Kampalától a vértanúk templomáig. A 47 km-es útszakasz, amelyen a Szentatya végighaladt, nemzetiszínű és pápai zászlókkal volt díszítve. Legalább 20 diadalkapú volt az úton felállítva. Éjjel minden színes körtékkel kivilágítva. A City bejáratánál hatalmas virágbetűkkel ez állt: „Kampála City welcoms the Pope”. Aranypénzt verettek és postabélyeget nyomattak a Pápa képével. Az East African Airways gépe hozta és vitte a Szentatyát. Egy kisebb gép adta a díszkíséretet. Leszálláskor ágyúdörgés, katonazene és népitáncok fogadták. Érdekes ruhaanyagot készítettek: alapja nemzetiszínű, a Pápa, a Szentpéter bazilika, a Ruba katedrális, Dr. Obote, a parlament képei díszítették. Férfiak, asszonyok, gyermekek ebbe öltözködtek. A hívek az egész országban triduumokkal, imaórákkal készültek a nagy napokra. Lelkicsokrokat gyűjtöttek a Szentatyának. 22 fiatalember 300 km-ről zarándokolt gyalog a 22 vértanú tiszteletére. Sok házasság rendeződött, sok megtérés történt. Nagy lelki megújulás az egész országban!

Júl. 31-én, pontosan 3 órakor érkezett a repülő. Leszállás előtt körözött a Viktoria-parti Entebbe felett. (A nővér 36 éve dolgozik ott). Az emberek már déli 1 órától vártak az út két oldalán. Közel egymillió tömeg szorongott ott. A forró napsugár alatt szinte megsültünk, de senki sem kímélte magát. 4 óra körül kezdtek jönni az autók a repülőtérrel. Mikor a Szentatya autója feltűnt, mindenki saját nyelvén kezdett élni. Azt hiszem, az egyedüli voltam, aki magyarul kiáltottam. A Szentatya nyitott autóban, áldást osztva jött. Mi nők fehér és kék rendi ruhánkban álltunk. Milánóban is van házunk, ahol Montini érsek volt. Azt az örömteljes meglepetést nehéz leírni, amikor a Szentatya ránkpillantott. Megismerte nővéreit és csak úgy szórta felénk az áldást. Egy afrikai dobot ketten vertünk egy afrikai nővérral. A Pápa a püspökök szimpozionjára jött, ahol a befejező beszédet tartotta.

Másnap már 3 órakor keltünk. 9 órakor kezdődött a magasztos szertartás a Kololo stádiumban: 12 új püspököt szentelt fel a Szentatya. Minden püspöknek egy pektorálét ajándékozott. Egyiket közelről láttam, ezüstnek nézett ki, de nem drágakövel volt díszítve, hanem a megfeszített Jézus volt rajta látható. A szertartáson kb 50 püspök vett részt. A végén lassan, érthetően két mondatot ugandai nyelven mondott a Szentatya: „Katonda ábéere námmwe”, (Isten legyen veletek és „Mwebale okumpuliriza” (köszönöm, hogy rám hallgattok). Erre tomboló taps tört ki. D. u. a Pápa meglátogatta Dr. Obotét és családját, meg egy kórházat. Egy szegény bennszülött család kunyhójába is betért.

A harmadik nap a vértanúk ünneplése volt. Ezen talán még több ember vett részt. A egész szertartás a régi templom háttérben lévő kis színpadon folyt le. A hely nagyon alkalmas volt, mert a kis tó körül a part emelkedik és deszkával kiépítve amfiteátrumszerűen hatott. A régi templomot

lebontották és ennek a helyén épült az új. Ennek alapkövét és oltárát szentelte fel a Szentatya. Negyed kilenckor volt egy szertartás a protestáns vértanúk helyén. A Pápa és a protestáns püspök együtt imádkozták a Hiszekegyet. A Szentatya innen indult kíséretével az alapkövetételhez. A 22 vértanú emlékére 22 fiatalembert keresztelt, 22-öt megbérmált és 22-en járultak az első szentáldozáshoz. A kereszteltek közül többen a Pál nevet vették fel. A Pápa misézőkelyhét, egy nagy festményt a 22 vértanúról és 20 ezer dollárt ajándékozott az új templomnak. A végén a Szentatya megköszönte az elnök vendégszeretetét. Dr. Obote megállapította: a Szentatya az egész nép szívét megnyerte. Tisztelete és hálaája jeléül bejelentette, hogy az újonnan épített utat VI. Pál pápáról nevezi el.

D. u. 4 órára volt tervezve, hogy a Szentatya a székesegyházban papokhoz és szerzetesnővérekhez intézi búcsúbeszédét. 5 óra lett mire megérkezett. Oka: egy titkos megbeszélésen Nigéria és Biafra között igyekezett a béke útjait egyengetni. Kész lennének egy hónapig is ittmaradni — mondotta a Pápa, — ha ezáltal ez sikerülne. Fáradt volt már és röviden beszélt. Kért, legyünk hűségesek missziós hivatásunkhoz és mindig gyöngéd szeretettel a Szűzanya iránt. 7 órakor indult vissza Rómába.

Koller Mária nővér

KODOLÁNYI JÁNOS HALÁLÁRA

1969. augusztus 10-én egy szívattak következtében meghalt Kodolányi János. Aug. 18-án temették el a Farkasréti temetőben. Az egyházi temetés egy órával a hivatalos előtt volt: a szertartást Kodolányi jó barátja, Belon Gellért végezte. — A nagy magyar író élete végén (1968-ban, Boldog Margit napján) visszatért a katolikus hitre. Saját kérésére, VI. Pál, II. Vatikáni Zsinat, Teilhard de Chardin, Humane vitae és cölibátus enciklikák készítették arra (saját bevallása szerint), hogy visszatérjen.

A magyar középkor szerelmese

A magyar művelődés Benedek Marcel, Tercsánszki Józsi Jenő, Hajdú Henrik és Sinka István után most Kodolányi Jánost is gyászolja. Egymásután vesztette el egy kezdeményezésekben és harcokban hősi korszaknak nemcsak tanuit, hanem klasszikus alkotóit is. Talán furcsának találhatja valaki, hogy az önmagát mindig tudatosan szocialistának valló Kodolányi János haláláról megemlékezünk, hiszen a harmincas években a katolikus közvélemény amolyan elbitangolt fekete báránynak tartotta az Ormánságban az egész országot vádoló író, aki katolikus hitével is meghasonlott. Nos, a református hitre tért Kodolányi nem kisebb értékkel ajándékozta meg az irodalmat, mint a magyar középkor summájával. Ha Sigrid Undset két regényét a „Kristin Lawransdatter“-t és az „Olaf Audunson“-t a norvég középkor monumentális tükreinek tekinthetjük és a világirodalom klasszikusai közé soroljuk, úgy ezt Kodolányi négy regényével: a Pogány tüzek-vel, A Vas fiaival, a Boldog Mar-

git-tal és a Julianusz barát-tal is megtehetjük. Ha pedig ez a négy könyv nem lesz fordításokban az egész emberiség közös kincse, ez annak a páratlan, de sikerült kísérletnek a számlájára írandó, amellyel Kodolányi a katolikus középkorról írt négy regényének a nyelvezetét megalkotta és evvel a nyelvvel egy messzi kornak a hihető légkörét megteremtette. Nem nyelvtudós válogatta össze ennek a nyelvnek a szavait, hanem a magyar nyelv nagy művésze.

A szakemberek nem egyszer hangoztatták, hogy az atmoszférateremtésnek ez a módszere vitatható. Azt azonban senki sem meri vitatni, hogy Kodolányi János művész volt és művészete szenvedő emberségéből virágzott ki. A pokollá vált családi életben növekvő gyerek naponta hányszor kénytelen hallani apja gúnyos megjegyzéseit; — egyik lábára nyomorék és ezt csak serdülő korában ismerik fel, addig a gyerektársadalomnak is amolyan kis kítaszítottja. De mennyire szépen ír önéletrajzában azokról a műtétet követő hetekről, amelyekben embertelen testi szenvedését a betegápoló apáca figyelme, tapintata igyekezett enyhíteni. Megemlékezik arról a ferences kórházlelkészről is, akinek ki tudta tártni a lelkét. Meg is áldozik. De nagyon fájdalmas kicsengésű az a mondata, amellyel a nagy élményt lezárja: „Ez volt az első és egyben utolsó szív szerint való áldozásom.”

Mert a családjával egyre jobban meghasonló fiú hiába keresett faluja értelmisége körében barátot és példaképet magának. Ahogyan családjától távolodott, evvel az értelmiséggel is egyre ellenségesebb viszonyba került. A sivatagból egy messzibb helység nagyműveltségű és a faluproblémát jól ismerő, humanizmusában is kimagasló református lelkészéhez menekült, ettől kapott könyveket, ennek mondta el, hogy mi mindentől iszonyodik és ennek az egyszerre tudós és imádságos tiszteletesnek a tanúságtétele mentette meg a már mindennel leszámolni akaró fiú istenhítét és kereszténységbe vetett bizalmát.

A nagy diákra egyre szomorúbb napok jöttek, övéitől egyre jobban eltávolodott és a végleges szakítás után a fiatal író a szeles budai utcának egy törött ablakú, fűtetlen szobájában felesége kiéhezett arcát és csecsemő kislia kékre dermedt kezeit szemlélve, írta meg első alkotását. Joggal jegyzi meg a „Visszapillantó tükör”-ben, hogy ennek a nyomornak a leírása még ponyvának is sok volna. A szerkesztőségeknél kilincselő író megismerhette a 20-as évek irónemzedékének minden szenvedését. A nyomor visszakényszerítette szülőfalujába, hónapokon át apja házával szemben lakott egy ismerős által irgalomból adott kamrában, aztán felesége családjánál, ahol minden szónak mérges fullánkja volt. Sokszor viaskodott az öngyilkosság gondolatával, de hivatástudata erősebb volt mint a végleges leszámolásra taszító nyomor. Már középiskolás korában felfedezte az evangéliumot és a szentírás később is sűrű olvasmánya volt. Különben Móricz Zsigmonddal folytatott beszélgetésre visszaemlékezve nem jegyezhetné volna meg: „Mindketten kálvinisták lévén járatosak voltunk a írásokban némileg.” Ez a beszél-

getés Kodolányi egyik félreérthetetlen hitvallása volt. Móricz Zsigmond, felesége, Janka öngyilkossága után lelkileg teljesen összetörve kereste, mint tudna átlátni abba a világba, ahová felesége önként és véglegesen eltávozott. A földöntúli élet kérdése fölvetette az Isten létének a problémáját is. — „Mondd János, hiszel te Istenben? — Hiszek. — Ez meglep — bámult elcsodálkozva — hiszen socialista vagy. Különös — rázta megint a fejét. — Én nem tudok benne hinni. Hipotézis, fantazmagória, önáltatás vagy éppen séggel család. Képtelen volnék pap lenni, még annyira sem hiszek Isten létezésében, hogy pap lehetnék. Próbáltam, nem sikerült, becstelenség volna.“

Kodolányi visszaemlékezésében így folytatja: „Ekkor én nagyjából ezt mondtam neki — Zsiga bátyám talán nem is fontos, hogy az ember megvallja, hogy hisz-e, vagy nem hisz. Sok embert ismertem, aki hirdette, hogy van Isten, hitte is, hogy hiszi, és mégsem hitte. És ismertem, ismerek olyanokat is, akik kereken, következetesen tagadják Isten létét s mégis úgy élnek, úgy viselkednek, mintha Isten valóban léteznék. De van Jézusnak egy figyelemre méltó mondása: „Nem mindenki, aki mondja Uram, Uram, megy be a Mennyek Országába. Gondolj ennek az ellenkezőjére is, hiszen benne van: nem mindenki aki tagadja, marad kívül a Mennyek Országán.“

Kérdezhetjük: vajon Kodolányi istenhite beérte-e evvel a nagyon is leegyszerűsített formulával? Nem kétséges, hogy a Mennyek Országának az örömhíre mindvégig a szó szoros értelmében reveláció maradt számára, de vajon ellenségesen vagy legalább idegenkedve nézett-e az evangéliumból kinőtt spirituális hagyományra, a jellegzetesen középkori, tehát katolikus lelkiségre?

A „Pogány Tüzek“ szláv papjának az alakja, őszinte evangéliumi egyszerűsége, szinte együgyűsége mintegy szűretje annak a nagyszerű élménynek, amelyben a „Boldog Margit“ írása — helyesebben a középkori lelkiség tanulmányozása közben része volt. Tudjuk, hogy Kodolányi éveket szentelt a középkor tanulmányozására. A kódex-irodalom légkörében élt hosszú időn át nemcsak azért, hogy frazeológiáját elsajátítsa. A katolikus középkor lelkét akarta megragadni. Páratlan szépségű jelenetei mutatják, hogy sikerült behatolnia a középkori aszkézis és misztika világába. 2200 oldalon mutatja be egy nagyon messzi kor vajúadását, szenvedését, a kereszténység és pogányság első találkozását: a kereszténységet éppen felvett magyarság roppant szenvedéseit, azt a kort, amelyben az evangélium kovásza lassan átjárta az egész nép lelkét. Ezen a 2200 oldalon a kereszténység mindig építő erőként jelenik meg. Sehol még nyoma sincs a vádaskodásnak, a lebecsülésnek, de még az irónikus fintornak sem.

Es mit mondjunk az „Égő csipkebokor“-ról, az író hosszú hallgatásának a gyümölcséről? Mint írói alkotást odaállíthatjuk Thomas Mann nagy József-regénye mellé. Mint tanúságtételt nem. Vagy talán éppen ellenkezőleg. Amikor a háború után a Zilahy Lajos által fasisztának rágalmozott Kodolányi

ajtáját-ablakát bezárta és önkéntes száműzetésbe vonult, érdeklődésének a központjába a messzi múlt, az ókori Kelet egy kis népének szolgasági sorsa, felszabadulása és honkeresése került. De míg Thomas Mann József-e a szellemes írói elegancia terméke, addig Kodolányi Mózesét a téma iránti tisztelet, sőt áhítat jellemzi. Semmiképpen sem érthető félre: a tanítványát szelíden és bölcsen oktató öreg rabbi, ahogyan népe őstörténetét elmondja és ahogyan e történet egyetlen erővonalát, a legnagyobb vállalkozásokra is alkalmassá tévő istenélményt és hivatástudatot megmutatja, ez a bölcsen oktató öreg ember az író maga. Igaz, abban a pár sorban, amellyel az író Mózesét újtjára bocsájtotta, csak a magasabbrendű szocialista életforma mellett tesz tanúságot, de végrendeletnek szánt művében, a „Sülyedő világ”-ban tételként hirdeti, hogy az új életformának a kereszténység és szocializmus találkozásából kell megszületnie. Kodolányi szocializmusa annak az ormánsági elesettségek és reménytelenségnek a talajából nőtt ki, amelynek riasztó epizódjait még MórícZ Zsigmond sem tudta hihetőnek elfogadni, később már hallgatni sem. Kodolányi szocializmusa a legigazibb humanizmus volt.

Evvel nem kell hosszabban foglalkoznunk; akik majd életét és művét mérlegre teszik, nem fognak takarékoskodni, ha tárgyilagosak, az elismerő szóval. Mi csak azt akartuk rövid megemlékezésünkben kidomborítani, hogy Kodolányi életművében végig jelen volt a keresztény istenhit. Az „Égő csipkebokor” utolsó sorai Mózes vajúdó anyjának, az egyiptomi hercegnőnek a leveléből pár sort idéznek: „Terád gondolok, szerelmem, kínban és örömben égve . . . távol vagy tőlem e súlyos, e keserves órán, mégis mellettem állsz, boldogan fogom a kezed . . .” És az utolsó mondat: „Ennyi maradt utána, ez volt egész vagyona. Kincsekhez sohasem nyúlt: Izraelé voltak.”

Nem erőltetett a kommentár, ha a levéltöredékben Kodolányi istenélményének a kifejezését látjuk. Hogy kincsekhez sohasem nyúlt? Nem, mert népének csak adni tudott.

Orbán Miklós

BÁRDOS LAJOS 70 ÉVES

*Egy igaz emberről,*¹⁾ népiünknek hű fiáról, a kiváló zeneszerzőről és európai híri zenepedagógusról szeretnék megemlékezni, felhasználva az alkalmat, hogy Rómából, a keresztény kultúra bölcsőhelyéről köszönhetem a hetven éves Bárdos Lajost.

Jóbaráti körben a lényéből mindig oly kedvesen sugárzó derűvel szokott létszámjelentést adni családjá állományáról. Hetvenedik születésnapján 11 gyermeket, 4 vót, 3 menyét, 27 unokát, meg — ahogy magát nevezi — 1 öreget, összesen tehát 45 főt tudott megszámolni a csa-

¹⁾ Elhangzott a Vatikáni Rádióban. 1969. október 19-én.

ládi körben. (Életének, de művészi hivatásának is napsugara, Irénke, a keresztény családanyak példaképe, már nem érhetette meg ezt a szép napot.) Valójában még ennél is nagyobb létszámú a Bárdos család, ha arra gondolunk, hogy zenetanárok, karnagyok, zeneszerzők generációi kerültek ki Bárdos tanár úr keze alól az alatt a negyvenegy év alatt, amíg a Zeneművészeti Főiskolán működött. De alig van a mi hazánknak olyan eldugott faluja, ahol egy iskolai gyermekkórus, felnőttekből összeállt dalárda, vagy templomi énekkar ajkán — ünnepre kelve — fel ne csendülne egy Bárdos-kórus, a szépség szeretetére, jókedvre vagy éppen Istenhez emelkedő áhítatra hangolva az emberek lelkét.

Ünnepli őt most a magyar tudományosság. A Zeneműkiadó Bárdos Lajos 30 zenei és zenetudományi tanulmányának gyűjteményes kötetét adta ki a jubileumra. E szép gesztus értékét csak növelte volna, ha a sokáig íróasztalban fekvő elméleti munkák kiadásával egyidőben Bárdos igen gazdag zeneszerző terméséből is megjelenhetett volna egy jubileumi kötet. Hiszen Kodály mellett ő az új magyar vokális irodalom remekeinek egész sorával ajándékozta meg az éneklő Magyarországot. Méltó emlékezés lett volna ez arra a ma már eléggé fel sem becsülhető szolgálatra is, amikor az eredendően magyar és népi gyökerű énekkari művek kiadására nem akadt kiadó Magyarországon. Abban az időben Bárdos Lajos irányításával, Ádám Jenő, Kerényi György és Kertész Gyula közreműködésével a Magyar Kórus magánkiadásában és jelentős személyi áldozathozattal jelentek meg azok az iskolai és énekkari művek, amelyek utat törtek az azóta világhírnevet szerzett iskolai és intézményes magyar zenepedagógiának.

Kiveszi részét az ünneplésből a magyarországi világi kórusmozgalom is, melynek lelkes apostola, fáradhatatlan szervezője volt az Éneklő Ifjúság, a Dalosszövetség, Bartók-szövetség munkájának elindításával és a gyakorlati kórusvezetés még sokáig ható példamutatásával a Cecilia, Palestrina, Budapesti Kórusok és a Mátyás-templom kórusának karnagyaként.

Ünnepli őt a magyar katolicizmus, a magyar katolikus egyházi énekkultúra is. Tudjuk, hogy Bárdos ma már az egész magyarságé, de amit az egész nemzetnek adott, annak hajszálygyökerei egyházunk kétezeréves lelki kultúrájának és művészetének talajába ágaznak. Nem csak egyházzenei alkotásai, a Szent Vagy Uram énekgyűjtemény egybeszerkesztése körüli érdemei, az Országos Magyar Cecilia Egyesület felvirágoztatásában végzett munkássága, az egyházi karnagyképzés, a kántorképző tanfolyamok felbecsülhetetlen értékű munkája táplálkozott ebből a talajból, de egész zenepedagógusi működése is a főiskolán. Mert nem az evangélium lelkületére és a krisztusi ember jellemvonására ismerünk-e abban a végeredményben kézenfekvő elvben, amit ő maga így fogalmazott meg a „három T” törvényében; a Tanító szeresse a Tanítványát és

szeresse Tantárgyát. Ez az egyedüli titka annak, hogy aki valaha is tanítványa volt, azt egy életre elkíséri egyéniségének szuggesztív hatása. Egyik volt tanártársa, Bartha Dénes írja erről ünnepi megemlékezésében, a *Muzsika* szeptemberi számában; „Legjobb, tudnivaló diákjaink sokszor illegálisan, más órákőtelezettséget vagy éppenséggel szórakozást félretéve, lelkes buzgalommal készültek és igyekeztek a Bárdos-órákra.“

Ezzel a tantárgyat és tanítványt egybeölelő szenvedélyes szeretettel indult el pályája kezdetén a városmajori templom kántorkarnagya, hogy tanára legyen az éneklő magyarságnak és tanára az egyházi muzsikának is. Ő tanította meg nálunk újra szépen énekelni a gregoriánt és a gregorián fegyelmeztségével népdalainkat, uniszonozó templomi énekeinket. Ő tanított meg régóta kallódó egyházi énekeinkből remekműveket formálni. Mások elhaladtak mellettük, az ő kezében ezek a gyakran igen kicsiny témák új erőre kaptak s mélyről feltörő szépségükkel, szenvedélyes, fekete lobogásokkal a régi, nyugati nagy mesterek karénekeinek szintjére emelték a mi öreg kantuáléink sok darabját, mint a ‚Nyújtsd ki mennyből‘ . . . vagy a ‚Világmegváltó Jézus‘ kezdetű énekeinket.

Sokszor voltam tanúja, amikor kicsiny egyházi énekkarokból rög-tönzött egyesített-kórust vidéki templomi énekkarok találkozásánál. Máskor a Bazilikában, vagy Máriaremetén a fővárosi énekkarok ceciliás ünnepségén. Az azelőtt soha együtt nem énekeltek emberek — városiak, falusiak, fiatalok és idősebbek — találnak ilyenkor egymásra a kórus fegyelmeztségében, érzelemben, valami időtlen szépség varázslatában. Legutóbb a bajai nagytemplomban láttam Bárdost így a kalocsai egyházmegye énekesei között. Néztem az arcát, melyen a felhangzó énekek ujjongása, öröme, vagy zokogása, az átélések oly széles skálája tükröződött. Egyszerre oly fiatalnak tűnt! Nem igaz, hogy 70 éves.

A valóban nagy mesterekre jellemző, hogy amikor már megépítették életművüket, van még erejük és a nagy ügyek előmenetelére vigyázó felelősségük ahhoz, hogy félretéve egyéni ambíciókat, dicsőségvágyat, belekezdjenek olyan mű megalapozásába is, melyről eleve tudják, hogy azt már be nem fejezhetik. S akkor szerényen, de igen nagy boldogsággal és szeretettel a szívükben, egy kicsikét félreállnak; nézik a tanítványok munkáját és gyönyörködnek benne. Soha nem frigykedve még arra a tanítványra sem, akinek a keze munkáján idejekorán meglátszik, hogy méltó lesz mesteréhez. Ritkán mutatkozó jele ez az emberi, főként pedig az alkotói nagyságnak. Kivételes emberi érzés a tanítványok tudásában gyönyörködő öröm. De a legnagyobb és legnemesebb emberi érzések világába tartozik. Van benne valami a Teremtő és a teremtményeiben mindig tovább alkotó Isten öröméből. Megállni néha és visszatekinteni, látni, hogy amit alkottunk, az jó. És jó az is, amit tanítványaink az igazi teremtés és továbbteremtés szakadatlan láncolatában alkotnak.

Bárdos Lajost ezzel a kivételes adománnyal is megáldotta Isten. Néhány évvel ezelőtt visszavonult a főiskolai nevelőmunkától, a kórusvezetéstől is. Most már csak ritkán látni a karmesteri dobogón, de ha tanítványai hívják, örömmel megy, utazik, fárad akár az ország legtávolabbi zugába is. Az orvosok szerint nem igen használ ez a megfáradt szívnek. Ő azonban másként érzi. Bizonyos vagyok benne, mert így ismerem; amíg csak dobog ez a szív — ha fáradtan és rendetlenül is — akkor boldog, ha együtt dobban azokéval, akik ajkukon a legszebb muzsikát, a vox humánát szólaltatják meg. Magyar Ferenc

Tűz Tamás nyomdában lévő verseskötetéből:
TUKORBEN JÁTSZIK A KÉZ
(1970)

SZENT CECILIA

Cecilia, szép, gyermeteg leányka,
a csúnya őszi ködben jön felém
s kezdetleges kis hangszerén kibuggyan
a legszebb dal, a leghűbb költemény.
Igy látom őt és hallom is bizonynal,
amíg hajamra hull az őszi dér
és ismeretlen árnyak imbolyognak
s fehér ködfátyoluk a földig ér.

TÁRSAIM

Társaim ők, kik egyre visszatérnek
hulló hajukkal, mint a csillagok
és oly időtlen, verdeső reménnyel,
hogy azt hiszem már, ők is én vagyok.
Ha szólnak, egy-egy tétova szavukban
titokzatosság bújkál s nem tudom,
mit láttak ők, míg hozzám visszatértek
az álomittas, vad csapásokon.

HARSÁNYI

Ki életét a szépség éjszakáján
a csillagokra tékozolta el,
nem sok mulandót gyűjthetett magának
s ha szólítják, derűsen útrakel.
Ujját nem drága ékkövek díszítik,
csak szók és rímek zord bilincsei,
de két szemét nyugodtan és merészen
a csillagsátras égre vetheti.